

300 x 350 cm.

Een wandtapijt met de Voetwassing, Brussel ca. 1520

door A. M. L. E. ERKELENS

Door de aankoop van de VOETWASSING werd een zeer grote verbetering gebracht in het bezit aan Brusselse wandtapijten.

In de vroeg 16de eeuwse Brusselse tapijten is een splitsing te maken naar het formaat. Er zijn de composities van enorme afmetingen, waaruit voor het eerst de veelluik-indeling door zuiltjes bewust is geweest, b.v. de reeksen met Los Honores, de Triomfen van Petrarca enz. Tot de tweede soort, waaronder ook de Voetwassing valt, behoren de intieme kleinere tafereelen.

In het zoeken naar perspectief meer een paneelschilderij benaderend, tasten de tapijt-ontwerpers nieuwe ideeën af. Zij lopen met deze Renaissance-kenmerken vooruit op de Aposteltapijten naar Raphaël, die in 1519 voltooid zijn.

Onder deze Brusselse kunstenaars treffen we in de eerste twintig jaren Jan van Roome aan, die o.a. het Herkinbald-tapijt van 1513 te Brussel ontwierp. Veel van zijn stijl vinden we in de Voetwassing terug, maar hierin zijn nieuwe stijlkenmerken te vinden, die aan de hand van een volledige serie in de Sakristie van de Dom te Trente en twee stuks te Madrid duidelijker zijn aan te tonen. De Voetwassing te Trente stemt in hoofdzaak overeen met het Rijksmuseumstuk. De Kruisdraging van dezelfde serie is voorzien van de datum 1507. Op de Verrijzenis is voluit de naam van de wever PEETER DE AASETTL BRVESEL te vinden.

Als leerling van Jan van Roome is Bernaert van Orley (ca. 1490/91-1542 bekend.) Hij treedt als tussenpersoon op voor de bij Pieter van Aelst geweven Raphaël-tapijten. Het lijkt gerechtvaardigd zich af te vragen, hoe men tot de keuze kwam. Wat is, voordat hij ca. 1518 hofschilder werd van hem in de wandtapijtgeschiedenis bekend? We zijn dan immers nog jaren verwijderd van het jaar 1530, toen de Jachten van Maximiliaan ontstonden.

Een vroeg werk is de tapijtserie van O.L. Vrouwe op den Zavel, waarvan een stuk, thans te Brussel, het jaartal 1518 draagt. De schilderijen van de vorstenportretten, in de tapijten verwerkt, werden hem in 1515 en 1516 opgedragen door de Habsburgers. De Voetwassing, heeft een vorstelijke opdrachtgever gehad, zoals blijkt uit de overvloed aan gouddraad, hetgeen ook geldt voor de twee tapijten te Madrid uit het bezit van Margaretha van Oostenrijk. Zij kunnen gedrieën een latere versie zijn van de serie te Trente. De Kruisdraging te Madrid verschilt van die van Trente: een rustig staande jongeling is vervangen door een overdreven bewegende soldaat. Miss Ph. Ackerman constateerde daarin een typische van Orley-figuur, verwant met die op het Kruisdragingstapijt in het Musée Jacquemart-André, toegeschreven aan van Orley i.v.m. de achterzijde van het luik te Brussel, van de triptiek van Veurne. Behalve deze verandering, die een duidelijke worsteling te zien geeft om met de statische plaatsing af te rekenen, vertoont ook de Voetwassing een verder stadium. Op de plaats van het middelste boventafereel is de Judaskus gekomen en rechts is een nieuw tafereel, Christus voor de Hogepriester geleid, ingelast. Hierop komt een figuur voor, die ontleend is aan een zwaardtrekkende naakte man op Marcantonio's Kindermoord te Bethlehem. Deze prent wordt gesteld omstreeks 1515-1520.